

Handreiking Collegevorming

Over het proces van collegevorming is in de Gemeentewet weinig vastgelegd. Wel zijn er in de praktijk beproefde werkwijzen ontstaan waarnaar ook onderzoek is gedaan. Er zijn dus verschillende keuzes mogelijk. Deze handreiking is bedoeld om raadsleden te helpen het proces van collegevorming in te richten.

1 Voor de verkiezingen

- Maak al een paar maanden voor de gemeenteraadsverkiezingen een procesbeschrijving op hoofdlijnen, zodat je weet waar je op moet letten in de verschillende fases met de verschillende acties. Dat komt de evaluatie achteraf ten goede. Laat je hierin adviseren door de griffier (vaak neemt de griffier het initiatief voor deze voorbereiding).
- Houd daarbij voor ogen dat de verschillende deelnemers ook verschillende rollen en een verschillende betrokkenheid hebben: lijsttrekkers, raadsleden, griffier, burgemeester, ambtenaren.
- Verken welk type inhoudelijk programma passend kan zijn gegeven de lokale situatie: een raadsprogramma of een collegeprogramma. Kies je voor een raadsprogramma dan betekent dit onder meer aanpassing van de werkwijze van de raad en ondersteuning door de ambtelijke organisatie.
- Spreek af hoe de raad wordt geïnformeerd over de voortgang van de collegevorming.
- Denk na over de mate van openbaarheid van het proces en de communicatie met de lokale samenleving.
- Maak afspraken over budget: een externe informateur en vergaderen op externe locaties kunnen kosten met zich meebrengen.

2

Na de verkiezingen

a Initiatief

Wie neemt de leiding om de collegevorming op te starten? Opties:

- De partij die als grootste uit de bus is gekomen (algemeen gebruikelijk). De partij begint bijvoorbeeld met verkennende bilaterale gesprekken met alle partijen.
- De raad organiseert hiervoor een openbaar debat met alle partijen. Kijk dan als raad hoe je specifieke belangen in de lokale samenleving kunt betrekken bij het debat.
- De raad kan een informateur vragen: een lijsttrekker of iemand van buiten met meer afstand tot de lokale politiek. De informateur is de 'wegbereider' voor de formateur. Het kan ook een informateursduo zijn. Geef de informateur een duidelijke opdracht mee.

b Informatiefase

Doel is de mogelijkheden voor een nieuw college te onderzoeken aan de hand van onder andere deze vragen:

- Welke politieke keuzes liggen ervoor?
- Wat zijn de wensen van de raadsfracties?
- Waar zijn partijen het over eens, en waarover niet? Wat zijn de politiek gevoelige onderwerpen? Welke onderwerpen vallen wellicht onder een samenwerkingsverband?
- Welke partijen willen met elkaar samenwerken, welke niet? Worden er partijen uitgesloten?
- Wat zijn kansrijke collegevarianten?

Resultaat is een advies voor de volgende fase. Penvoerder kan de griffier zijn, of een informateur. Andere optie is dat partijen zelf de verslaglegging verzorgen. Het advies wordt toegelicht in de raad.

c Formatiefase

Doelen in de formatiefase zijn:

- Een inhoudelijke visie met een agenda voor de nieuwe raadsperiode op te stellen (een programma) op basis van de input uit de informatiefase. Partijen kunnen daarvoor zelf teksten aanleveren. Spreek af wie hierbij penvoerder is/zijn.
- Kandidaat-wethouders te inventariseren en te selecteren, eventueel met hoorzitting.
- Een college te formeren en wethouders benoemen.

Er zijn meerdere manieren waarop het inhoudelijk programma en het college van B&W tot stand kunnen komen. Drie ervan zijn:

- De raad stelt raadsbreed een raadsprogramma op, uit te voeren door het nieuwe college. Coalitiepartijen – en eventueel ook de raad – leveren de wethouders. Dit gebeurt wel in gemeenten met veel kleine partijen (versplintering/hyperdifferentiatie).
- De coalitie stelt een coalitieakkoord op, onder leiding van een formateur, en levert de wethouders (traditionele variant). Het coalitieakkoord is een document met de hoofdlijnen en uitgangspunten van het te voeren beleid. Op basis daarvan maakt de coalitie een collegeprogramma, uit te voeren door het college.
- De coalitie levert de wethouders en sluit met de raad een raadsakkoord. Uitwerken in een collegeprogramma gebeurt in overleg met de raad.

Enkele aandachtspunten voor het hele proces

- Bewaak tijdens informatie en formatie de uitvoerbaarheid in het licht van de 'Code voor goed openbaar bestuur' (het beginsel 'Doelgerichtheid en doelmatigheid'). Voorstellen en plannen moeten realistisch zijn en in de samenleving niet op onbegrip stuiten. Doe tijdig een toets: financieel, juridisch etc.
- Koppel de voortgang in het proces tussentijds terug aan de raad.
- Geef ook de burgemeester tussentijds de gelegenheid om zijn opvattingen over de voorstellen kenbaar te maken. Dit vanwege zijn wettelijke taak op het vlak van openbare orde en veiligheid.
- Communiceer over de voortgang met de lokale buitenwacht (pers, inwoners, organisaties).
- Ondersteuning: Laat je in de informatiefase ondersteunen en adviseren door de griffier en tijdens het hele proces waar nodig via de griffier door de ambtelijke organisatie.
- Screen kandidaat-wethouders en kandidaat-raadsleden (integriteitstoets).
- Bespreek of je kandidaat-wethouders voor benoeming in een gesprek/hoorzitting wilt toetsen op hun kennis en kwaliteiten.
- Evaluer het hele proces na afloop aan de hand van je procesbeschrijving.

Nuttige literatuur voor verdere praktische oriëntatie

[Een routekaart voor raadsakkoorden](#) (rapport van mr. Lianne van Kalken, e.a. 2021). Helpt bij keuze voor raadsprogramma. Hoofdstuk 2 geeft zes mengvormen van vorming college en inhoudelijk programma.

[De kunst van het formeren](#) (essay van prof. dr. Arno Korsten, 2018). Uitgebreide procesbeschrijving, verder over o.a. rol van en eisen aan informateur, type college.

[Nieuwe politiek, nieuwe akkoorden](#) (bundel van ROB om lokale politiek te inspireren met alternatieve manieren om na verkiezingen akkoorden te sluiten. 2018).

[Coalitieonderhandelingen](#) (pagina van website lokalepolitiekepartijen.nl).

[Handreiking integriteit](#) (vernieuwd, 2021. Op website politiekeamtsdragers.nl).

Meer informatie

Wanneer u vragen hebt over de rol en positie van de raad in het proces van collegevorming kunt u contact opnemen met de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, e: info@raadsleden.nl